

uitingen daaromtrent alleen geloof hebben gevonden en zullen vinden bij hen die geen studie gemaakt hebben van climatotherapie of die de grenzen van ons land nooit overschreden hebben.

In uw referaat van FISCHER'S Schwindsucht in het laatste nummer van het *Tijdschrift* zoekt Gij weer de gelegenheid eens tegen de „Kurorte” en het hooggebergte op te treden en dit op een wijze, die ik meen niet zonder korte tegenspraak te mogen laten voorbijgaan. Immers uwe bewering, dat de vrije pensions en open Kurorte het meest de verspreiding der tuberculose in de hand werken, is, voorzeker in haar algemeenheid, onjuist. Kunt Gij bewijzen, wat Gij zegt, en moogt Gij, als wetenschappelijk man, zoo maar een dergelijke meening publiceeren en nog wel zóó apodictisch? Verleden jaar nog, heb ik door publicatie van eenige cijfers aangetoond, dat die verspreiding van tuberculose in Davos niet, of juister gezegd, zeker niet meer dan elders, plaats vindt. Ook uwe verklaring, dat men in de Kurorte niet veel meer doet, dan uitbundige pret maken is onjuist en doet mij vermoeden, dat Gij de voornaamste Kurorte niet van nabij kent.

Reeds in 1897, dus eenige jaren vóórdat uwe inrichting geopend werd, schreef ik in het *Med. Weekblad* in een artikel over de indicaties bij longtuberculose, dat de behandeling van borstpatiënten in Holland in vele gevallen zeer aan te bevelen is. Deze meening heb ik nog. Gij zult dus thans, hoop ik, in dit schrijven niet zien een aanval op die behandeling of nog minder op uw sanatorium, dat ik gaarne geloof zeer goed, ja uitstekend te zijn. Ik geloof niet aan de almacht van eenig klimaat, al acht ik het ontkennen van klimaatsinvloeden bij longtuberculose absoluut onjuist en het dusdanig negeeren van climatotherapie wetenschappelijk niet te verdedigen.

Maar ik wilde U alleen verzoeken met uwe uitspraken minder aanvallend op te treden en iets meer op het U bekende terrein te blijven, want waarlijk, de phthiseo-therapie en climatologie zijn immers niet zóó eenvoudig, dat zij met een paar groote woorden of besliste verklaringen kunnen worden afgemaakt!

Geloof mij intusschen hoogachtend

Davos-Platz, 23 December 1901.

Uw dienstw. collega
H. J. A. VAN VOORVELD.

ABNORMALE BEWEGELIJKHEID DER VOETBEENDEREN.

Bij de ziektegeschiedenissen van drie collega's door den Heer M. JAGERINK in het vorige nummer van dit *Tijdschrift* (blz. 1425) medegedeeld, kan ik de mijne als vierde voegen. Ik kreeg geringe pijn in den rechtervoet, een eeltplek onder het capitulum van het *tweede* metatarsale en ben toen, geheel overeenkomstig de gegeven beschrijving, op den lateralen voetrand gaan loopen; daardoor kreeg ik pijnen in de kuitspieren, vooral aan den lateralen kant, en ten slotte ook een spoor pijn in de heupstreek, die ik voor begin van ischias hield. Dit alles verdween bij het dragen van een uit leder vervaardigd platvoetzooltje.

Hierdoor werd mijn aandacht op spierpijnen in het onderbeen gevestigd en zoo kan ik uit de polikliniek van het Burgerziekenhuis te Amsterdam (1899) enkele gevallen aanhalen, waar de klachten, die niet op een aandoe-ning van den voet wezen, toch door het dragen van platvoetzooltjes ver-dwenen. Ook kan ik een typisch geval van zoogenaamden „groei” vermelden bij een 3 à 4-jarig kind, dat lang des nachts door kuitkrampen gekweld werd, die door het dragen van lederen platvoetzooltjes verminderden en een tijd lang wegbleven.

Ik meende niet te mogen nalaten bovenstaande mede te deelen, daar de Heer JAGERINK zelf meent, dat hij den schijn van overdreven en enthousiast te zijn, op zich laadt en het dus goed is zijn meening ook van andere zijde steun te geven, vooral ook, omdat in de literatuur hieromtrent niets te vinden is. Mijn meening in deze heb ik in Febr. 1901 in een stelling ter gelegenheid mijner promotie trachten uit te drukken: kramp in de laterale kuitspieren kan de voornaamste klacht zijn in het beginstadium van plat-voet. Het is mij niet mogen gelukken deze kramp, die ik ook bij anderen waargenomen heb, te verklaren; zij lijkt mij iets te veel mediaal te zetelen om haar alleen aan de mm. peronei toe te schrijven; misschien weet de Heer JAGERINK met zijn grootere ervaring mij een verklaring te geven.

Doesburg.

J. BRAND.

Geachte Redactie!

Vergun mij naar aanleiding van het artikel van Prof. STOEDER over moederkoornextract eenige ruimte. Toen Prof. STOEDER in Februari mijn mede-werking inriep om, zoo mogelijk, tot een goed moederkoornextract te komen voor onze pharmacopee, heb ik mij volkomen bereid verklaard daartoe mede te werken. Sedert dien tijd heb ik mij onophoudelijk met het onder-zoek daaromtrent beziggehouden, en de verkregen resultaten met de cijfers der analyses aan Prof. STOEDER medegedeeld. Daaronder behooren in de eerste plaats het bewijs dat het door Prof. STOEDER in zijn „Waardebepaling” enz. aanbevolen moederkoornextract (pharmacopee-commissie Deutsch-Apoth. Verein.) een beslist ondeugdelijk praeparaat is, en de erkenning dat voor een goed praeparaat spiritus van 70 pCt. noodzakelijk is. Reeds vroeger had ik mijn onderzoek daaromtrent willen publiceeren, doch de vele verrassingen, welke moederkoorn mij reeds bereid heeft, werden telkens met nieuwe ver-meerderd, zoodat het onderzoek zich steeds uitbreidde. Prof. STOEDER heeft zich ten slotte met de resultaten van mijn onderzoek vereenigd en de juistheid daarvan door zijn bepalingen aangetoond, doch meende het door mij voor-gestelde extract te moeten wijzigen door toevoeging van 20 pCt. glycerine. Ik was daardoor in de noodzakelijkheid de bereiding en het onderzoek van dit extract ook ter hand te nemen, en terwijl ik daarmee bezig ben, zooals Prof. STOEDER bekend is, verschijnt het bedoelde artikel. Ik acht deze pu-blicatie ontijdig, doch kan er vrede mede hebben, daar zij het nut heeft dat thans het extract ook aan de kritiek van anderen is overgegeven, hetgeen